Producţia editorială mureşeană în perioada 1990 - 2000 oglindită în *Bibliografiile mureşene*

ANNA VINTILĂ
Biblioteca Judeţeană Mureş

Această lucrare îşi propune să semnaleze anumite aspecte specifice peisajului editorial al judeţului nostru, aşa cum se reflectă el în bibliografiile elaborate de Biblioteca Judeţeană Mureş.

Bibliografii mureşene

În anul 1993 când, după o lungă pauză, s-a reînfiinţat în instituţia noastră secţia bibliografică, de orientare locală, unul din obiective era elaborarea unor **bibliografii locale curente** care să înregistreze, pe cât posibil exhaustiv, produsele editoriale apărute după 1989 pe teritoriul oraşului Târgu-Mureş şi al judeţului Mureş. Criteriul de selecţie era, deci, locul tipăririi şi / sau editării publicaţiilor, indiferent dacă în conţinutul lor există sau nu referiri locale, sau dacă autorii lor trăiesc şi activează sau nu în judeţul nostru.

Aceste bibliografii erau concepute să cuprindă în volume separate câte o perioadă de 5 ani **cărţile** editate şi / sau tipărite în judeţul nostru şi **publicaţiile periodice** apărute aici.

Munca noastră de depistare a titlurilor noi a fost înlesnită de ***Legea Depozitului Legal*** din 1995, care prevede obligaţia tipografiilor / editurilor de a oferi un exemplar gratuit bibliotecilor din judeţele în care funcţionează. Alături de ce ne-a parvenit ca exemplar de depozit legal, am înregistrat titluri de publicaţii apelând şi la o serie de surse secundare (cataloage de edituri, Bibliografia Naţională a României, semnalări din presă, lansări de publicaţii etc.), astfel ca bibliografiile să devină instrumente veridice şi utile, demne să deservească cercetarea locală.

Aşadar, în 4 volume[1] am însumat **produsul editorial mureşean al ultimului deceniu al secolului al XX-lea** (Pentru următoarele volume,

[1] ***Bibliografia publicaţiilor periodice = Időszaki kiadványok bibliográfiája : 23 dec. 1989 – 31 dec. 1994*** / Lucrare întocmită în cadrul secţiei informare bibliografică de Fülöp Mária. – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 1995 . – 91 p. – (***Bibliografii mureşene***, 1); ***Bibliografia cărţilor, albumelor, hărţilor editate în***

BDD-A19331 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:32 UTC)

cuprinzând perioada 2001 – 2005 se colecţionează şi se prelucrează publicaţiile pe parcurs…)

Presa mureşeană

În cele 2 volume care cuprind publicaţiile periodice apărute între anii 1990 – 2000 sunt înregistrate alfabetic **525** de titluri de periodice (ziare, reviste, anuare, calendare, almanahuri, foi volante etc.). Numărul lor real este probabil mai mare, întrucât există încă multe agenţii producătoare care nu respectă ***Legea Depozitului Legal*** neavând nici o arie suficient de largă de popularizare a produselor editoriale. Cu toate acestea, cifra 525 este surprinzătoare, cu atât mai mult cu cât ştim ştim din bibliografia alcătuită de Dimitrie Poptămaş şi Mózes Júlia[2] reiese că în perioada 1795 – 1972 au apărut pe teritoriul judeţului **547** de publicaţii periodice. Aşadar, în ultimii 11 ani ai secolului care a trecut s-au tipărit cu doar 22 de publicaţii periodice mai puţine decât în 177 de ani scurşi de la apariţia primelor periodice mureşene până în 1972.

Avalanşa aceasta de periodice este explicabilă într-o perioadă care urmează după un regim comunist totalitar în care presa, ca şi celelalte segmente ale vieţii spirituale, a fost dirijată şi cenzurată.

Din punct de vedere tematic, periodicele sunt foarte variate. Cele mai multe sunt revistele şcolare şi în general cele care abordează problemele tinerilor, dar se editează multe periodice de informare şi opinie şi nu sunt puţine nici cele de publicitate şi de divertisment. Cu mult profesionalism sunt redactate revistele de informatică (vezi ***PC Repor***). Cele ştiinţifice, editate de instituţiile culturale şi de

---

judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája : 1990-1995 / Lucrare întocmită în cadrul secţiei informare bibliografică de Fülöp Mária. – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 1997. - 169 p. – (***Bibliografii mureşene***, 2); ***Bibliografia publicaţiilor periodice = Időszaki kiadványok bibliográfiája : 1995 – 2000*** / Lucrare întocmită în cadrul compartimentului informare bibliografică de Anna Vintilă . – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 2001. – 184 p. – (***Bibliografii mureşene***, 4); ***Bibliografia cărţilor, albumelor, hărţilor editate în judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája : 1995 - 2000*** / Lucrare întocmită în cadrul compartimentului informare bibliografică de Anna Vintilă. – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 2003 . – 252 p. – (***Bibliografii mureşene***, 6).

[2] Dimitrie Poptămaş, Mózes Júlia. ***Publicaţiile periodice mureşene = Maros megyei időszaki kiadványok bibliográfiája : 1795 – 1972*** / Studiu introductiv de prof. dr. Vasile Netea ; postfaţă de Dimitrie Poptămaş. – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 2000. – 371 p. – (***Bibliografii mureşene***, 3).

BDD-A19331 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:32 UTC)

cercetare sau universităţi (vezi ***Marisia***, ***Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Şincai***," ***Revista de medicină şi farmacie = Orvosi és gyógyszerészeti Szemle***, ***Studia***) dovedesc valoarea atât prin nivelul ridicat al conţinutului lor, cât şi prin redactorii şi colaboratorii săi. Nume ca prof. dr. Constantin Copotoiu, prof. dr. Ion Pascu, Zrinyi Endre, dr. Grigore Ploeşteanu sau prof. dr. Seres – Sturm Lajos sunt de referinţă în viaţa spirituală mureşeană a zilelor noastre.

După zeci de ani de tăcere au apărut revistele cu caracter religios. Dacă în primii 6 ani de după 1989 am consemnat existenţa a 7 publicaţii de factură religioasă şi teologică, în următorul cincinal numărul acestora s-a triplat. După o lungă perioadă de restricţie au apărut publicaţiile Bisericii Greco-Catolice (vezi ***Buletinul laic Greco-Catolic***, ***Foaie de cultură religioasă***). Publicaţia Asociaţiei Generale a Românilor Uniţi din Arhidieceza Blajului, ***Agru Arhidiecezan***, deşi nu a fost longevivă, constituie una dintre cele mai prestigioase publicaţii din judeţ, redactorii ei fiind valoroşi oameni de cultură ca Al. Cistelecan, Carmen Andraş, Dimitrie Poptămaş şi alţii. Alături de confesiunea Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică), găsim în paginile bibliografiilor publicaţiile celorlalte confesiuni creştine: ortodoxă, romano-catolică, reformată, unitariană, adventistă şi baptistă (lipsesc publicaţiile evanghelice).

Sunt prezente în peisajul editorial şi ziarele politice (ale unor partide politice) şi, bineînţeles, revistele de cultură şi cele beletristice.

Deşi această lucrare nu are menirea să fie o analiză critică a calităţii spirituale şi estetice a publicaţiilor înregistrate în bibliografii, totuşi, trebuie menţionat că, exceptând câteva reviste cu renume naţional şi internaţional (vezi ***Vatra***), cele mai multe sunt de interes local, scrise de publicişti care nu s-au remarcat în afara hotarelor judeţului Mureş. Mai mult, unele periodice pe lângă suportul fizic precar, au şi un conţinut îndoielnic.

În ce priveşte limbile folosite în presa mureşeană, cele mai multe publicaţii sunt scrise în limba română, urmate de cele în limba maghiară şi câteva în limbile engleză şi franceză (nu avem cunoştinţă de existenţa vreunui periodic german de sine stătător, semn grăitor pentru soarta culturii săseşti de pe aceste meleaguri…)

Un rol aparte în societatea mureşeană îl au publicaţiile bilingve (română şi maghiară, română-engleză, maghiară-engleză, română-franceză) sau chiar cele scrise în trei limbi (română-maghiară-engleză).

De obicei, publicaţiile bilingve româno-maghiare sunt cele care se adresează fie tuturor cetăţenilor urbei (***Monitorul Primăriei Târgu-Mureş = Marosvásárhely Városháza Közlönye***), fie abordează problemele şi preocupările unui anumit grup de oameni ai comunităţii, tineri sau vârstnici, români şi maghiari deopotrivă (***Amurg = Alkony***, editat de Filiala Mureş a

BDD-A19331 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:32 UTC)

Uniunii Generale a Pensionarilor din România), dar este cazul şi al anumitor fundaţii, asociaţii, cluburi sau organizaţii neguvernamentale (de ex. ***Migrans***, publicaţia Societăţii Ornitologice Române, filiala Mureş).

O categorie distinctă a presei mureşene o constituie publicaţiile cu vechime şi tradiţie.

În domeniul literar au reapărut deja în luna ianuarie a anului 1990 cele două publicaţii lunare ale Uniunii Scriitorilor din România, ***Vatra***, urmaşa revistei cu acelaşi titlu, fondată în 1971 de Romulus Guga şi ***Látó***, moştenitoarea revistei ***Igaz Szó***, a cărei apariţie datează din anii '50 ai secolului trecut.

La data reapariţiei revistei ***Vatra***, avându-l ca redactor-şef pe criticul literar Cornel Moraru, Romulus Guga şi alţii din vechiul colectiv de redacţie nu mai erau în viaţă; însă printre redactorii şi colaboratorii noii serii s-au mai regăsit scriitori ale căror nume figurau şi în paginile ***Vatrei*** de odinioară (vezi Mihai Sin, Anton Cosma, Dan Culcer).

În tradiţia înaintaşilor cele două reviste literare continuă să atragă pe lângă autorii locali şi nume de marcă ale literaturii naţionale sau chiar universale.

Dacă urmărim schimbările în cadrul colectivelor redacţionale menţionate în bibliografii, putem obţine importante informaţii biografice ale redactorilor şi colaboratorilor (de ex. pe criticul literar Dan Culcer, unul din redactorii revistei ***Vatra*** din anii '70 – '80 îl regăsim în descrierile seriei noi ca redactor pentru Franţa deoarece între timp s-a stabilit în această ţară).

În plan ştiinţific, publicaţia Universităţii de Medicină şi Farmacie din Târgu-Mureş, ***Revista de medicină şi farmacie = Orvosi és gyógyszerészeti Szemle*** continuă pe cea editată în 1955 de Institutul Medico-Farmaceutic ***Revista medicală = Orvosi Szemle***. Mari profesori ai medicinii mureşene de azi, ca Ion Pascu, redactorul şef al revistei, George Simu şi Fazakas Béla, redactorii şefi adjuncţi şi alţii, încearcă şi prin această publicaţie să menţină faima medicinii mureşene la nivelul pe care a avut-o în perioada când Andrásofszki Tibor, Zeno Barbu, Csőgör Lajos, Puskás György, Pop D. Popa, Spielmann József au practicat şi au scris medicina la noi.

Cele două cotidiane, ***Cuvântul Liber*** şi ***Népújság*** au păşit în urma „organelor" ***Steaua Roşie*** şi ***Vörös Zászló***, înfiinţate la începutul anilor '50. Despre cele două mari cotidiane istoricul literar şi publicistul Vasile Netea[3] scria că „…*prin nivelul lor ideologic şi varietatea preocupărilor, reprezentau două*

[3] Vezi prefaţa bibliografiei lui Dimitrie Poptămaş şi Mózes Júlia. ***Publicaţiile periodice mureşene = Maros megyei időszaki kiadványok bibliográfiája : 1795 – 1972***.

BDD-A19331 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:32 UTC)

biruinţe de seamă ale scrisului publicistic mureşean." Ce valoare au cele două ziare urmaşe în peisajul publicistic şi spiritual mureşean, o va decide posteritatea.

Alături de celelalte periodice cu vechime şi continuitate de zeci de ani sau mai bine de o jumătate de secol, există publicaţii care s-au fondat după 1990 şi au o longevitate de mai bine de un deceniu, urmând să continue şi după anul 2000. (vezi ***Marisia***, ***Pulzus***, ***Kis-Küküllő*** etc.). Există însă şi multe publicaţii noi, cu o viaţă efemeră, de doar câteva numere şi exemplare puţine. Depistarea şi înregistrarea acestor „apariţii experiment" este importantă pentru că şi acest fenomen este grăitor în cunoaşterea cât mai profundă a societăţii de azi plină de schimbări şi căutări. În acest sens, orice descriere sumară şi incompletă poate deveni informaţie utilă pentru cercetare.

În indicele de nume al redactorilor şi colaboratorilor din bibliografiile periodicelor găsim atât autori consacraţi (vezi scriitorii grupaţi în jurul revistei ***Vatra***, profesorii universitari, cercetătorii) cât şi publicişti de ocazie, persoane care prin profesia lor nu sunt gazetari, dar într-o anumită perioadă a vieţii lor au cochetat cu vreuna dintre formele publicisticii (exemplu clar sunt elevii şi studenţii).

Bibliografiile presei mureşene „ascund" în descrierile lor foarte multe amănunte şi precizări despre colectivele de redacţie ale diferitelor publicaţii şi, în general, despre soarta lor în perioada tratată, asupra lor se pot apleca toţi cei care vor să se informeze în acest domeniu.

Cărţile mureşene

Peisajul editorial al cărţilor din această perioadă este asemănător cu cel al publicaţiilor periodice, în ce priveşte explozia lor ca număr. „*Niciodată în istoria acestor locuri producţia de carte nu s-a bucurat de o atenţie aşa sporită ca în zilele noastre. Lucru firesc, explicat nu numai de evoluţia interesului pentru cunoaştere, ci mai ales a procesului laborios de gândire, concepere şi fixare a ideilor liber exprimate, de stabilire a perceptelor vieţii noastre cotidiene şi de viitor. Ele cuprind în sine cele mai diverse aspecte ale comportamentului uman care au erupt după multe decenii de tăcere impusă de regimul totalitar*" – scria în 1997, Dimitrie Poptămaş, directorul de atunci al Bibliotecii Judeţene Mureş.[4]

Dacă în perioada dintre anii **1990-1995** numărul cărţilor apărute în oraşul Târgu-Mureş şi în judeţul Mureş era de aproximativ **524**, în următorii cinci ani

[4] În numărul 2 al ***Bibliografiilor mureşene***. ***Bibliografia cărţilor, albumelor, hărţilor editate în judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája : 1990-1995***.

BDD-A19331 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:32 UTC)

cuprinzând perioada dintre **1996-2000**, el s-a dublat ajungând la **1036** cu o medie constantă anuală de 200 de titluri.

Pe paleta tematică largă a cărţilor mureşene se disting cele beletristice (literatură română, maghiară, universală în limbile română şi maghiară şi câteva în limba originală) genurile literare preferate fiind poezia şi proza deopotrivă, mai puţin critica şi istoria literară, urmate de cele ştiinţifice şi tehnice (în special medicină şi inginerie, publicaţiile universităţilor mureşene). Nu lipsesc din peisajul editorial nici cărţile istorice (majoritatea de istorie a României şi a Transilvaniei); este bine reprezentat sectorul religios (tratate teologice, biografii ale unor mari figuri bisericeşti); literatura pentru copii, filosofia, psihologia, sociologia, politica, economia, dreptul, pedagogia, geografia sunt, de asemenea, prezente în bibliografiile noastre.

Aparatul de indici de la sfârşitul bibliografiilor (atât al publicaţiilor periodice cât şi al cărţilor) ne oferă informaţii cu ajutorul cărora putem face bilanţuri, conexiuni, putem trage concluzii referitoare la activitatea editorială mureşeană şi în general asupra vieţii spirituale, artistice, economice, politice, sociale a judeţului nostru.

Consultând cu atenţie indexul de persoane din bibliografia cărţilor apărute între 1996-2000, găsim înregistrate cca. **1600** de nume de autori, editori, redactori, coautori, coordonatori, ilustratori, prefaţatori, traducători, o întreagă pleiadă de oameni de carte de pe aceste meleaguri şi de aiurea. Dintre oamenii de carte mureşeni, pe unii îi găsim şi în bibliografia cărţilor din perioada anterioară (1990-1995) dar, ca şi în cazul publicaţiilor periodice, există numeroşi autori ocazionali. De obicei, pe autorii mureşeni de cărţi consacraţi îi cunoaştem şi din presă (de exemplu Cornel Moraru, Nagy Miklós Kund, Lazăr Lădariu s.a.)

În general, autorii cărţilor editate şi / sau tipărite în Târgu-Mureş şi în judeţul Mureş sunt în mare parte localnici sau din ţară, în special din Transilvania, români şi maghiari, rareori se publică autori străini (autorii contemporani din străinătate aproape lipsesc de pe listele editoriale mureşene). Un alt fenomen grăitor este că autorii mureşeni contemporani, apreciaţi în afara graniţelor judeţului şi ale ţării îşi publică o mare parte a cărţilor lor la alte edituri decât la cele mureşene (vezi Kovács András Ferenc, Láng Zsolt, Al. Cistelecan, Nicoleta Sălcudeanu). Dintre clasicii literaturii şi culturii româneşti, maghiare şi universale îi găsim editaţi la noi pe I. L. Caragiale, Mihai Eminescu, Jókai Mór, Petőfi Sándor, Immanuel Kant, Fr. Nietzsche, W. Shakespeare, Karol Wojtyla, Ady Endre, Arany János, Babits Mihály, Bolyai János, Mircea Eliade, Nicolae Steinhardt, Inochentie Micu-Klein.

Este interesant şi ceea ce relevă indicele cronologic, oferind numărul cărţilor apărute pe ani. Potrivit evidenţei din bibliografiile noastre în cei 11 ani cele mai puţine cărţi s-au publicat în **1990 (31 de volume)**, pe când cele mai

BDD-A19331 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:32 UTC)

multe s-au înregistrat în anul **2000 (223 de titluri)**. Acest număr cu aproximaţie se menţine anual şi după anul 2000.

Explozia de cărţi se explică şi prin înmulţirea numărului editurilor şi tipografiilor (mai ales în ultimii 5 ani ai sec. al XX-lea). Dacă în perioada dintre **1990 – 1995** ştiam de existenţa a **34 de edituri** şi a aproximativ **16 tipografii** care funcţionau pe teritoriul judeţului nostru, bibliografia cărţilor apărute între anii **1996 - 2000** înregistrează cca. **44 de edituri** şi **26 de tipografii**. La numărul acesta de edituri se adaugă acele instituţii sau fundaţii care au rol de editură (vezi Liga Pro Europa, Fundaţia „Vasile Netea", Muzeul Judeţean s.a.).

Majoritatea editurilor şi tipografiilor funcţionează în Târgu-Mureş, dintre celelalte oraşe ale judeţului se remarcă Reghinul, prin editura Micador.

Dintre editurile şi tipografiile mureşene se evidenţiază unele cu o vechime de mai bine de un deceniu şi cu o activitate neîntreruptă (vezi editura / tipografia Tipomur, Lyra, Impress, Casa de Editură Mureş, Micador); altele însă, au avut o viaţă mai scurtă, funcţionând doar câţiva ani sau câteva luni (vezi Editura Hanipress, Casa de Editură Star).

Cele mai prodigioase se dovedesc a fi, fireşte, cele cu o activitate mai lungă precum Tipomur, Mentor, Lyra, Ardealul, Casa de Editură Mureş, Impress. Editurile universităţilor târgumureşene, a Universităţii de Medicină şi Farmacie, a Universităţii Ecologice „Dimitrie Cantemir", a Universităţii „Petru Maior", au, la rândul lor, un număr mare de produse editoriale. Toate aceste edituri publică atât cărţi, cursuri universitare, cât şi publicaţii periodice în tiraje mari şi cu o tematică largă.

Dacă în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea şansele tipăririi unor cărţi (fie ele şi capodopere) erau puţine, iată că în deceniul ce a urmat regimului ceauşist, odată cu eliminarea cenzurii, cu modernizarea mijloacelor de multiplicare şi de înmulţire a editurilor şi a imprimeriilor, apariţia unei cărţi (indiferent de valoarea ei) nu mai reprezintă o dificultate.

Chiar dacă colecţionarea şi descrierea amănunţită a fiecărei apariţii editoriale mureşene este uneori mai anevoioasă (lipsa spaţiului de depozitare, nerespectarea ***Legii depozitului Legal*** de către unele edituri), totuşi, doar tezaurizând tot ce înseamnă document scris în prezent putem oferi viitorului o imagine veridică a ceea ce a însemnat cultura, ştiinţa, economia, viaţa în general pe aceste meleaguri.

BDD-A19331 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:32 UTC)

Mureş County Editorial Activity Between 1990 – 2000 Reflected in *Bibliografii mureşene*

Abstract

Mureş County editorial activity during the last decade of the XXth century was comprised in 4 volumes, edited by Mureş County Library, as a part of the series ***Bibliografiile mureşene.***

According to statistics, the editorial production from this period is characterized by two aspects: on one side we speak about the large number of publications (we reffer to 525 serial publications and 1560 books); on the other side, we may speak about thematical variety.

All those books and serial publications are the result of editorial activity of many editors and printing houses from Mureş County; an investigation upon this activity may offer a lot of interesting views concerning social, cultural and economical life of our county.

BDD-A19331 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:32 UTC)